

KAVAS

lerin Gelişimi, Ankara 1946, s. 147; H. A. R. Gibb – H. Bowen, *Islamic Society and the West*, London 1957, I, 152, 153; S. J. Shaw – E. K. Shaw, *Osmanlı İmparatorluğu ve Modern Türkiye* (trc. Mehmet Harmancı), İstanbul 1983, II, 76; Cengiz Orhonlu, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Derbend Teşkilatı*, İstanbul 1990, s. 152; Musa Çadircı, *Tanzimat Döneminde Anadolu Kentleri'nin Sosyal ve Ekonomik Yapıları*, Ankara 1991, s. 25, 151, 157; Halil İnalçık, *Osmanlı İmparatorluğu: Toplum ve Ekonomi*, İstanbul 1993, s. 367; Gündüz Ökçün, "Kapitülasyonlar Hakkında Bâb-ı Âlî'nin Sefaretlere Gönderdiği 7 Temmuz 1867 Tarihli Muhtıra", *SBFD, XXII/3* (1968), s. 139-151; G. J. Koury, "The Ottoman Administration of the Province of Damascus at the end of the Eighteenth Century", *Studies in Islam*, X, New Delhi 1973, s. 33; Gülden Sarıyıldız, "Karantina Meclisi'nin Kuruluşu ve Faaliyetleri", *TTK Belleten*, LVIII/222 (1994), s. 339, 370-371; Mehmet Canatar, "Osmanlı Devleti'nde Kavaslar ve Kavas Teşkilatı", *İlmî Araştırmalar*, sy. 4, İstanbul 1997, s. 67-86; Pakalın, II, 215; III, 428, 606; Ronart, *CEAC*, s. 284; Cl. Huart – [B. Spuler], "Kawwās", *EI²* (ing.), IV, 808.

MEHMET CANATAR

KAVİ

(التقوى)

Allah'ın isimlerinden
(esmâ-i hüsnâ) biri.

Sözlükte "güçlü olmak, gücü yetmek, bir işi gerçekleştirmek için aklen ve bedenen yeterli olmak" anlamındaki **kuvvat** kökünden sıfat olup Allah'a nisbet edildiğinde "her şeye gücü yeten, kudret sahibi mânasına gelir. Ebû Bekir İbnü'l-Arabî kavî ile kâdir arasında bir fark bulunmadığını söylemekle birlikte (*el-Emedü'l-aşkâ*, vr. 60^a) Ebû İshak ez-Zeccâc'dan itibaren âlimler, kavî isminin "kemiyyet ve keyfiyet bakımından üstün kudrete sahip olan" anlamında farklılık kazandığını kabul ederler. Fahrreddin er-Râzî kavî isminin muhtevasını iki şekilde açıklamıştır. Ona göre "Allah'ın, hiçbir ferdi ve birimi dışarıda kalmamak üzere kâinatı etkilemesi" mânasına alındığında kâdir, "hiçbir şeyden etkilenmemesi" mânasında kullanıldığında ise vâcibü'l-vücûd niteliğini taşır (*Levâmi'ü'l-beyyinât*, s. 291). Kuvvetli oluş vasfı yaratılmışlara da izâfe edilir, ancak onlardaki kuvvet sınırlıdır ve devamlılık arzuetmez. Kavînin ayrıca "kuvvat veren" (mukvî) anlamına gelebileceği söylenmiştir. Nitekim Kur'an'da, Hz. Hûd'un kavmine verdiği öğütler nakledilirken bahışlanmalarını dileyerek Allah'a döndükleri takdirde O'nun güçlerine güç katacağını ifade ettiği haber verilmiştir (Hûd 11/52).

Kavî ismi dokuz âyette Allah'a nisbet edilmiştir. Bunlardan ikisi "cezası çetin olan" anlamındaki şedidü'l-ikâb terkibi, diğerleri ise "yegâne galip" mânasındaki azîz ismiyle birlikte kullanılmış ve her iki grup âyet Allah'ın muktedir olmasını gerektiren anlatımların sonunda yer almıştır. Kur'an'da ayrıca kuvvet kelimesi de Allah'a izâfe edilmiştir (M. F. Abdülbâki, *el-Mu'cem*, "kvy" md.).

Hem İbn Mâce hem Tirmizî rivayetinde yer alan kavî ismi ("Da'avât", 82; "Du'â", 10), hadis metinlerinde ayrıca fiil kalıbında ve kuvvet kelimesiyle birlikte Allah'a nisbet edilmiştir (*Müsned*, II, 298, 469; V, 297; Tirmizî, "Tıb", 29). Müslümanlar arasında kullanılan "lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâh" (bütün tasarruf, güç ve kudret Allah'a aittir) ifadesi de birçok hadis kaynağında mevcuttur (meselâ bk. Buhârî, "Ezân", 7, "Teheccüd", 21; Müslim, "Şalât", 12; "Mesâcid", 139; Ebû Dâvûd, "Edeb", 101).

Kavî ismiyle esmâ-i hüsnâ listesinde yer alan azîz, çebbâr, kâdir, kâhhâr, meftin ve muktedir isimleri arasında anlam yakınlığı bulunur. Kavî zâtî isimler grubunda yer almakla birlikte "güç ve kuvvet veren" mânasına alındığı takdirde fiilî sıfatlardan sayılır.

BİBLİYOGRAFYA :

Râgıb el-İsfahânî, *el-Müfredât*, "kvy" md.; *Lisânü'l-Arab*, "kvy" md.; M. F. Abdülbâki, *el-Mu'cem*, "kvy" md.; *Müsned*, II, 298, 469; V, 297; Buhârî, "Ezân", 7, "Teheccüd", 21; Müslim, "Şalât", 12, "Mesâcid", 139; İbn Mâce, "Du'â", 10; Ebû Dâvûd, "Edeb", 101; Tirmizî, "Da'avât", 82, "Tıb", 29; Zeccâc, *Tefsiru esmâ'illâhî'l-hüsnâ* (nşr. Ahmed Yûsuf ed-Dekkâk), Beyrut 1395/1975, s. 54; Hattâbî, *Şe'nü'd-du'â* (nşr. Ahmed Yûsuf ed-Dekkâk), Beyrut 1404/1984, s. 77; Kâdî Abdülcebbar, *el-Muğni*, Kahire, ts. (el-Müessesetü'l-Misriyyetü'l-âmme), V, 206; Abdülkâhir el-Bağdâdî, *el-Esmâ' ve's-şifât*, Kayseri Râşid Efendi Ktp., nr. 497, vr. 157^b-158^a; Gazzâlî, *el-Makşadü'l-esnâ* (Fazluh), s. 140; Ebû Bekir İbnü'l-Arabî, *el-Emedü'l-aşkâ*, Hacı Selim Ağa Ktp., nr. 499, vr. 60^a-b; Fahrreddin er-Râzî, *Levâmi'ü'l-beyyinât* (nşr. Tâhâ Abdürrâûf Sa'd), Beyrut 1404/1984, s. 291, 298-299.

BEKİR TOPALOĞLU

KAVİM

(القوم)

Topluluk, halk, ırk.

Sözlükte "aynı soydan gelen, töre, dil ve kültürleri bir olan insan topluluğu" anlamına gelen **kavim** (kavm) "ırk, millet" mânasında da kullanılır. Yeni bir kavram olan **kavmiyye** de (kavmiyetçilik) "milli-

yetçilik, ırkçılık" anlamındadır. Arap dilcileri, kavim kelimesini genellikle tekil olmayan topluluk ismi olarak değerlendirmişlerdir. Bunun çoğulu **akvâm**, çoğulunun çoğulu **ekâvim**, **ekâvim** ve **ekâyim**dir. Kelimenin nâdiren "nisâ" (kadınlar) karşıtı olarak yalnız erkekler için kullanıldığı olmuştur da umumiyetle erkek ve kadınlardan oluşan topluluğu ifade eder; nitekim Kur'an-ı Kerim'de her iki şekilde de, yani hem müzekker hem müennes olarak yer almıştır. Kavmiyye, Arapça'da milliyetçilik kavramını karşılamak için modern dönemde ortaya çıkmış bir kelimedir. Ayrıca kavim karşıtı olarak **üm-met** kelimesi de kullanılır.

Kur'an-ı Kerim'de kavim genellikle "topluluk" mânasında 383 yerde ve tekil olarak geçmektedir. Bu âyetlerde aklını kullanan, bilen, Allah'ı seven ve Allah tarafından sevilen, düşünüp ibret alan, iyi ameller işleyen, iman eden, şükreden, söz dinleyen, adaletli davranan kavimler yanında bunların zıddı özelliklere sahip olanlardan da söz edilir (meselâ bk. el-Bakara 2/164, 230, 250, 258; Âl-i İmrân 3/117; en-Nisâ 4/78; el-Mâide 5/22, 26, 54, 58, 84; el-En'âm 6/77, 99, 126; el-A'râf 7/58, 81, 133, 138; Yûnus 10/67; eş-Şuarâ 26/105, 160; en-Neml 27/60; el-Ankebût 29/30; ez-Zâriyât 51/53). İlahî bir rahmet olarak her kavme kendi dilini konuşan bir peygamber gönderildiği ve Allah'ın emirlerini tebliğ eden elçi gönderilmeden hiçbir kavme azap edilmeyeceği yine Kur'an-ı Kerim'de belirtilmiştir. Kur'an'da birçok âyet, peygamberlerin gönderdikleri toplumları Allah'a iman ve ibadete, iyiliğe ve doğru yola davet amacıyla yaptıkları, "ey kavimim" diye başlayan uyarı ve nasihatlerini ihtiva etmektedir (meselâ bk. el-Bakara 2/54; el-A'râf 7/59, 61, 65, 73; Hûd 11/29, 50, 52, 85, 89, 93; Nûh 71/1-4). Bazı âyetlerde, peygamberlere karşı kavimlerinin veya bazı kesimlerin takındıkları olumsuz tavırlar ve verdikleri cevaplar anlatılır (meselâ bk. el-A'râf 7/60, 66, 82, 88, 90; Hûd 11/27, 38; el-Mü'minûn 23/24, 33; en-Neml 27/56; el-Ankebût 29/24, 29).

Kavim kelimesi hadis kaynaklarında hem tekil hem çoğul şekliyle kullanılır. Bu rivayetlerde kavimlerin atalarıyla övünmesi yasaklanmakta (*Müsned*, II, 361, 524; Tirmizî, "Menâkıb", 74), kişiyi haksız bir konuda kendi kavmini desteklemeye sevkeden asabiyet menedilmekte (Ebû Dâvûd, "Edeb", 112), Kur'an'ı sadece okumakla yetinip düşünce ve amellerine yansıtmayanlar eleştirilmekte (Buhârî, "Fe-